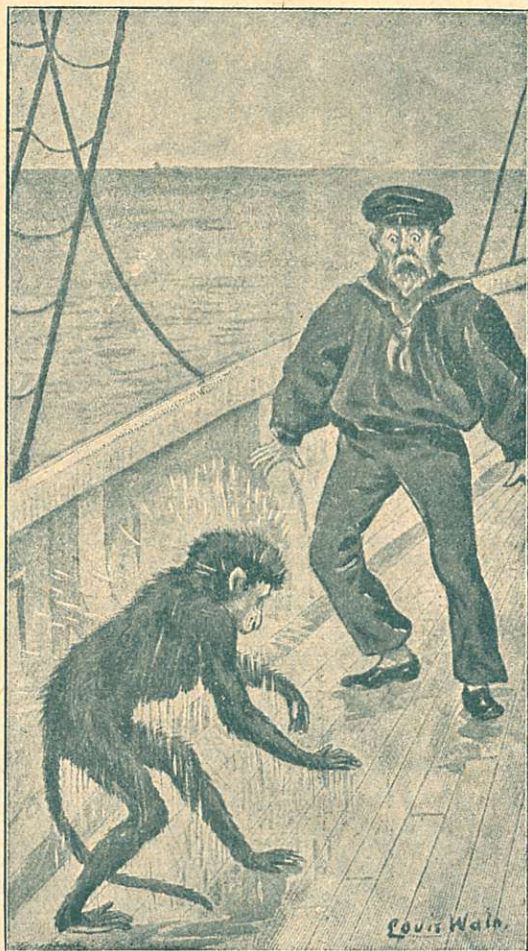

HENRY DRUMMOND

APINA,

JOKA EI OTTANUT KUOLLAKSEEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

APINA, JOKA EI OTTANUT KUOLLAKSEEN

KERTOMUKSIA, KIRJOITTANUT
HENRY DRUMMOND

16 KUVAA PIIRTÄNYT
LOUIS WAIN

SUOMENNOS

PORVOO
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1919

I LUKU.

Ei ole olemassa kuolematonta apinaa, mutta tämä apina oli miltei sellainen. Puhuttakoon kissan yhdeksästä hengestä, tällä apinalla oli yhdeksänkymmentä. Apinan tehtävänä maailmassa on tavallisesti tehdä kaikki mahdollisimman iloisiksi, mutta pelkään, että tämän erikoisena tehtävänä oli ärsyttää jokainen niin vihaiseksi kuin hän ikinä sattaa tulla. Todellakin sai tämä apina helposti toiset raivoisan kiukkuisiksi.

Ei kukaan tiedä, kuinka monta kertaa se oli paennut ennenkuin karannut orja toi sen lähetyssaarnaajalle, jolta ensin kuulin siitä. Varmaankaan ei sillä ollut paljon karvoja sen saapuessa perille, ja pahaatietävä arpi oli sen päässä, eivätkä sen korvat olleet täysin tasasuhtaiset. Mutta lapset olivat suunnattoman ihastuneita siihen, ja hyvän kohtelun avulla oli tämä eläin saavuttanut raakalaisen terveyden ja, täytyy tunnustaa, myöskin raakalaisen mielen. Lapset tahtoivat antaa sille kunnioitettavan Jaakko nimen, mutta monet urotyöt, joilla se kunnostautui kaikkien talon jäsenten kustannuksella, osottivat, että tälle erikoiselle nelijalkaiselle ilmeisesti sopi tuo yksi ainoa nimi — Vekkuli. Sentähden ristittiin hänet siksi ja Vekkulina hän eli — eikä kuollut.

Ei ollut rauhaa talossa Vekkulin tultua sinne. Se söi kaikki, kaatoi kumoon ja särki, mitä eteensä sai, varasti ja teki kaikkea, mitä tavallisen apinan ei pitäisi tehdä. Jos hänet suljettiin huoneeseen, karkasi Vekkuli savupiipun kautta ulos. Jos hänet ajettiin ulos tuli hän savupiipun kautta sisään. Mitä

tehdä sellaiselle eläimelle? Hantä ei voinut pidättää sisässä, eikä häntä voinut pitää ulkona; siispä pidettiin käräjät, ja tuomioksi tuli, että Vekkuli lahjoitettaisiin pois.

Mutta siihen aikaan tunki koko paikkakunta Vekkulin, eikä kukaan olisi huolinut siitä. Oli tavatonta ja ennenkuulumatonta kieltäytyä siten ottamasta vastaan lahja. Vieläpä karannut orjakin hymyili suloisesti vanhaa ystävää hänelle tarjottaessa arvellen ettei syväksi surukseen voisi ostaa kylliksi pähkinöitä elättäkseen sitä.

Luonnollisesti ajatus Vekkulin viemisestä metsään johtui kylän neropatin mieleen, ja joukko poikia lähtikin eräänä lauaintaina panemaan sitä täytäntöön. Mutta voisi yhtä hyvin lähettää sinne kirjekyyhkysen. Se oli kuin Maryn pieni lammas: mihin pojat menivät, sinne apinakin meni, kun he juoksivat, juoksi sekin, kun he peräytyivät takaisin samoja jälkiä, teki se samoin, ja kun he kuolemanväsyneinä palasivat kotiin, tulivat he sinne vain huomataakseen Vekkulin nauravan heille kirkonkatolta.

Sinä yönä sattui pahin tapaus. Kansan kokoontuessa viikkohartaushetkeen, ei kirkosta tahtonut löytyä ainoatakaan ehjää virsikirjaa. Joku oli nähtävästi pommittanut saarnastuolia niillä. Tyynyt olivat revityt, verhot rikki, kaksi harmonion tappia oli vedetty irti. Jumalanpalveluksen jälkeen oli lähetystö juhlallisesti odottamassa lähetysaarnaajaa. He ottivat osaa salaiseen neuvotteluun, jota kesti puolitoista tuntia, eikä kukaan ole koskaan saanut tietää, mitä siellä sanottiin ja tehtiin. Ainoastaan muuan seikka voi valaista tuota hämäräperäistä asiaa: noin sydänyöllä oli pientä venhettä nähty salaa työnnettävän merelle. Siinä oli kaksi henkeä — toinen, joka sousei, oli vanhempi, toinen, joka istui perässä, näytti aivan pieneltä pojalta.

Vekkuli kaatoi kumoon kaikki.

II LUKU.

Päivä ei ollut vielä valjennut, kun Vulcan-laivalla, sen rauhallisesti kelluessa rannikon läheisyydessä, oli vartija herännyt omituiseen hälinään. Mentyyään paikalle löysi hän yllätyksekseen lian peittämän apinan hieromassa itseään purjevaatekasalla. Eläin oli ilmeisesti uinut tai ajelehtinut pitkän matkan ja yritti nyt saada verensä kiertämään. Jerry, joka pohjaltaan oli hyvä mies, toimitti sille vähän korppua ja teevadillisen rommia, sekä odotti, mitä tuleman piti. Tapahtumat seurasi-
vatkin nopeasti toisiaan; kahdessakymmenessäneljässä tunnissa oli 740:n rekisteritonniin Vulcan-laivan päällikkönä Vekkuliniminen apina.

Aikaa ei riittäisi kertoa elämästä, jonka tämä apina sai aikaan Vulcan-laivalla. Ensimmäisen viikon kuluttua ainoastaan kaksi seikkaa pelasti sen kuolemasta. Toinen oli sen kekseliäisyys. Vekkulin jumalattomuus oli kerrassaan nerokasta. Joka päivä teki hän jonkin uuden konnuuden, ja kaikki uusi on laivalla pyhää. Siellä ei julkaista mitään »Punchia», mutta Vekkuli vastasi kaikkia maailman pilalehtiä. Tämä ei kuitenkaan ollut suurin syy. Laivalla on paljon äänetöntä kinastusta. Perämies armahti Vekkulia, koska ajatteli voivansa joka päivä antaa kapteenille »näpsäyksen»; kapteeni antoi sen elää toivoen sen tekevän konnankoukkuja perämiehelle. Jokainen odotti näkevänsä Vekkulin tekevän kepposia toisille. Niinpä se sai-
kin laivanpäällystön ylimmät arvoasemat, ja kaikki Vulcan-laivalla kunnioittivat sitä miltei epäjumalana.

Eräänä päivänä oli Vekkuli hirtetty — sääntöjennukaisesti, tahallisesti ja oikeudellisesti hirtetty. Mitä oli hän tehnyt? Hän oli tappanut laivan kissan. Se oli tahallinen murha, lieventäviä asianhaaroja ei ollut, köysi silmukkoineen heilui raakapuussa, ja Vekkuli vedettiin ylös koko laivamiehistön läsnäollessa. Tämä tapahtui noin kahdeksan tiimalasin (klo 8)

Seuraavana aamuna oli se vielä siellä.

aikaan, ja hämärissä riippui Vekkuli vielä siellä hyvin hiljaa ja liikkumattomana. Seuraavana aamuna oli se vielä siellä — yhtä elävänä kuin kuka hyvänsä meistä. Vekkulin hirttämisestä ei ollut tullut mitään, vaikka se riippuikin hirressä ja jokainen tietää, että apinat hyvin mielellään riippuvat. Todelakin oli se kiertänyt kätensä nuoran ympäri, ja oli kuin kotonaan, vaikka nuora kaulassa. Sellaisen kaulan ympärillä oli nuora melkein kuin kaulapuuhka.

Pyövelit olivat jotenkin noloja nähdessään tilanteen, mutta sensijaan, että tämä kuolleen apinan riippuva irvikuva olisi lepyttänyt heitä, se yhä kiihoitti heidän raivoaan, ja erästä pursimiestä käskettiin lopettamaan tämä murhenäytelmä pudottamalla Vekkuli mereen. Pursimies kiipesi heti vanttiin, ja irroit- taen köysiä toisella kädellään ja toisella tarttuen apinan häntään heitti Vekkuli-paran matkan päähän laivasta keskelle Atlantia.

Tultuaan kannelle sai pursimies vastaansa äkillisen rankka- sateen. Siellä vain Vekkuli pudisteli yltään suolavettä. Apina oli kiivennyt ylös laivan peräköyttä pitkin ja pääsi kannelle ennen häntä. On vaikea ennustaa, mitä sitten olisi tapahtu- nut, mutta tällöin tuli paikalle kapteeni kuullessaan, kuinka pursimiestä naurettiin. Hänelle kerrottiin tuosta hirttämispää- töksestä. Kapteeni oli suora, hyväntahtoinen mies, ja hän vannoni ettei kenenkään, joka oli ollut hirtettynä hänen laival- laan, tarvitsisi enää kuolla. Tämä oli laki maalla, sanoi hän, ja hän tahtoi rehtiä peliä. Siten alkoi Vekkulin toinen elä- mänjakso ja Vulcan-laivalla oli kaksi kuukautta kestävät kuu- mat olot.

Tämän ajan loppupuolella tapahtui käänne. Laiva lähes- tyi satamaa ja perusteellinen puhdistus oli tulossa. Muun muassa piti laivan venheet maalata. Eräänä sopimattomana hetkenä meni muuan miehistä alas päivälliselle jättäen maali- pöntön kannelle. Jos Vekkuli olisi jättänyt käyttämättä hyväk- seen tällaisen tilaisuuden, ei se olisi ollut apina. On turhaa

Siellä vain Vekkuli pudisteli yltään suolavettä.

sanoakaan, se ymmärsi tilanteen. Vekkulin suurin hetki oli tullut, sen huomasi jo siitä tavasta, jolla se ryhtyi työhön. Se alkoi papukaijasta, jonka maalasi heleällä punavärillä, sitten siirsi se sudin iloisesti eteenpäin äskettäin kiilloitetulle puulle, töhersi mastot ja touvin kokonaan, raappi nimet pelastusrenkaista ja lopetti varsin onnistuneesti työnsä tyhjentämällä pytyn kapteenin parhaalle puvulle, joka oli levitetty aurinkoon oikeenemaan.

Lasken esiripun niitten tapausten eteen, jotka sattuivat Vulcanilla seuraavan neljännestunnin aikana. Ei koskaan ollut sellaista laivamiehistön katselmusta ollut heidän lähdettyään satamasta. Jokaisella näytti olevan asioita kannelle. Kun kapteeni tuli, olisi voinut kuulla neulan putoamisen. En tahdo toistaa hänen sanojaan enkä tahdo vertailla mihinkään maalliseen ääneen ääntä, jolla hän komensi kaikki miehet alas. Tahdon vain sanoa, — ja tämä on mainittava kapteenin ikuiseksi kunniaksi, — että tänä kohtalokkaana hetkenä hän oli valalleen uskollinen. »Näettekö maata?» huusi hän perämiehille. »Kyllä, herra kapteeni», vastasi perämies, maata on näkyvissä alihangan puolella.» »Siis kääntäkää laiva sinne», sanoi kapteeni.

Myöhään samana yönä lasi laiva lähelle erästä pientä saarta Skotlannin pohjoisrannikolle, ja venhe laskettiin juhlallisesti maihin, eikä kukaan Vulcan-laivan miehistö nähnyt enää tämän jäljestä Vekkulia.

III LUKU.

Saari, johon Vulcan-laivan kapteeni karkoitti Vekkulin, on kartalla merkitty »asumattomaksi». Mutta kartta oli väärä. Kymmenen vuotta sitten oli eräs paimen tullut sinne eläen nyt vaimoineen ja lapsineen mereen pistävän kallion liepeellä. Voitte arvata heidän tunteensa, kun todellinen, elävä apina aikaisena

Se alkoi papukaijasta.

aamuhetkenä ilmestyi tälle kaukaiselle saarelle, yksinäiselle paikalle. Paimen oli lampaitaan kaitsemassa, kun tämä ilmestyksestä näyttävä olio kohosi maasta. Yhtävähän hän kuin lampaitaan olivat koskaan nähneet apinaa, ja niin paimen kuin lampaitakin pakenivat kuin metsäpaloa. Vekkuli seurasi tietenkin kaksijalkaista, sillä hän oli aina tottunut ihmisseuraan, ja paetessaan mökkiänsä kohden näki paimen apinan aivan kintereillänsä. Siksi hyökkäsi hän avoimesta ovesta sisään paiskaten oven jäljessään kiinni semmoisella voimalla, että maja oli hajota. Pakolainen oli juuri päässyt sisään, kun hän yhtäkkiä tunsu itseensä tartuttavan takaapäin. Näytti kuin voimakas käsi vetäisi häntä oveen päin, hän heittäytyi lattialle pitkäkseen ja ulisi peloissaan. Asianlaita oli niin, että paimenen viitan lieve oli jäänyt oven väliin, mutta hän oli varma siitä, että tuo pahahenki piti häntä kynsissään, ja kului pitkän aikaa, ennenkuin paimenen hammästynyt vaimo sai miehensä vakuutetuksi siitä, ettei asiassa ollut mitään erinomaista. Hyvä vaimo auttoi miehensä ylös ja tyynnytteli tätä, ja niinpiankuin paimen saattoi puhua, kertoi hän vaimolleen kauheasta kummituksesta, joka oli tullut tappamaan heidät kaikki. Tuskin oli hän saanut suustaan sanan kummitus, kun savupiipusta kuului rapinaa ja kummitus esitti itsensä heille ja istuutui tyynesti jauhotynnyrille. »Varmastikin on se verikoira», huusi paimenen vaimo (hän oli ollut mantereella), ja alkoi silittää sen selkää. Sitä tehdessään huomasi hän elukan kaulassa vanhasta laivaköydestä sidotun pannan, johon oli kiinnitetty pieni paperipala. Hän avasi sen ja luki seuraavat kiireessä töherretyt sanat: —

»Ei huku eikä kuole hirttamällä.»

Paimen näytti säikähtyneemmältä kuin milloinkaan tämän ihmeen kuullessaan. »Ei huku eikä kuole hirttamällä», mutisi hän. »No katsotaanpa sitten, eikö hän kuole ampumalla.» Ja hän meni takan uunin luo ottaakseen pyssynsä, jolla ampui

Paimen pakeni kuin metsäpaloa.

kaniineja. Kun hän latasi sitä, näytti vaimosta siltä kuin hän käyttäisi talon kaiken ruudin ja patruunat siihen, ja hän rukoili miestänsä säästämään Vekkulin henkeä. Näytti melkein siltä kuin olisi hän onnistunut, sillä paimen laski pyssyn olkapäältänsä ja seisoi hetken ikäänkuin epäillen. Mutta ei hän tehnyt sitä vaimonsa tähden. Se tapahtui osaksi senvuoksi, että paimenen käsi vapisi liiaksi osatakseen tähdätä suoraan ja osaksi senvuoksi, että hänen suonissaan virtasi liian paljon urheilijan verta, jotta hän olisi voinut ampua olennon, joka hiljaa ja rauhallisesti istui hänen omalla jauhotynnyrillään. Mutta suurimpana syynä oli se, että hän pelkäsi ampuvansa lapsensa, jonka kehto oli jauhotynnyrin vieressä. Senvuoksi potkaisi paimen jauhotynnyriä saadakseen apinan lähtemään pois. Hän arveli että se menisi ulos ovesta, ja siellä ulkona voisi hän ampua sen ilman muuta.

Mutta apina oli toista mieltä. Sen oli nälkä, ja senvuoksi pisti se kypälänsä lasten puuroon, joka oli parhaiksi valmiina, ja alkoi murkinoida. Paimen oli aivan kivettynyt kyetäkseen estämään sitä, ja vasta Vekkulin kaataessa maitokannun lapsen päälle, selvisi hän ja ryhtyi täyttämään velvollisuuksiaan perhettään kohtaan. Ottaen pyssyn vielä kerran ja käyttäen hyväkseen hetkeä, jolloin Vekkuli oli aivan oven kohdalla, tähtäsi hän suoraan sydämeen ja vetäisi liipasinta. Apinan olisi siinä samassa pitänyt aivan murskaantuneena lentää mäenrinnettä alas, mutta mitä vielä — se oli pöydällä matkien ampumista pitäen lusikkaa pyssynä. Paimen ei ollut ampunut harhaan. Ensi kertaa hänen eläessään oli ruosteinen pyssyrämä tehnyt lakon ja hämmästynyt paimen oli entistään varmempi siitä, että apina oli noita. »Ei kuole ampumalla», mutisi hän itsekseen, »ei hirttamällä eikä hukuttamalla. Olen koettanut ensimmäistä tapaa, tahdon koettaa seuraavaa.» Liian taikauskoisena ei hän yrittänytkään ampua uudestaan, vaan meni ulos hirttääkseen apinan. Mutta koko saarella ei ollut ainoatakaan puuta. Päi-

vän läpeensä etsi paimen paikkaa, johon hirttäisi Vekkulin, mutta turhaan. Sinä yönä makasi hän vain ajatellen pitkin ja poikin, mihin voisi hirttää sen. Ja aikaiseen aamulla keksi paimen keinon: jospa koettaisi kaivonvipua. Hän nousi hiljaa ylös ja painoi kaivonvipua niin että se nousi korkealle ilmaan, muodostaen siten hirsipuun, ja sitoi siihen silmukan. Sitten pani hän Vekkulin kiipeämään vivun päähän, solmi nuoran sen kaulaan, ja kaikki oli valmista. Paimen oli kuullut, että hirtettäessä on uhrin niska äkkiä katkaistava. Mutta koskei hän voinut saada Vekkulia kyllin korkealle, päätti hän tehdä sen toisella tavalla. Hän kokosi kaiken tarmonsä ja lennätti koko voimallaan Vekkulin ilmaan. Arvannettehan, mitä tapahtui. Nuora — oli aivan mädäntynyt, se katkesi, Vekkuli putosi suin päin alas ja seisoj virnistellen pyövelilleen aivankuin tahtoen sanoa, ettei hänellä ollut mitään sitä vastaan, vaikka temppu olisi uudistunut. Koko tämän päivän — jäivät saaren lampaat ja vuonat hoitamatta. Päivän umpeensa nähtiin paimenen istuvan jotakin palmikoimassa. Hänen ympärillään oli maassa hajallaan kaisloja toiset irrallisina, toiset kimpuissa, mutta jokaisesta sadasta valitsi hän vain yhden, koska muut eivät olleet kylliksi vahvoja ja sitkeitä, ja hänen siinä palmikoidessaan ja solmiesaan ja vääntäessään ja koetellessaan paloi hänen silmissään synkkä tuli, ja kasvot olivat kuin ukkospilvi. Seuraavana päivänä aamun valjetessa marssivat paimen ja apina entistä tietään vanhalle kaivolle. Uuden nuoran piti kestää vaikka elefanttia hirtettäessä. Se oli kuin jättiläiskäärme, ja paimen hääräsi kokonaisen tunnin hirsipuun ja silmukan valmistuksessa. Sitten tuli tuo tuhoisa hetki. Entistään suuremmalla voimalla sysäsi paimen apinan ilmaan, ja nuora pingottui ja kesti kuin laivanköysi. Pyöveli ei kuitenkaan ollut ottanut kaikkea huomioon. Nuora ja hirttolava olivat paikallaan, mutta apinan nytkäyttäessä hirsipuuta katkesi pumpun varsi kuin tulitikku, vanha sammalen peittämä puu heilahti pari kertaa ja kiersi sijoiltaan menen pirstaksi

maahan. Samassa tunkeutuivat neulanterävät sirpaleet paimenen sääriluihin asti repien alaosan hänen pukuaan ja pannen hänet tanssimaan tuskasta ja raivosta. Vekkulin näkeminen suututti häntä yhä enemmän. Tuo aina iloinen eläin oli nopeasti juossut alas mäkeä suoraan syövää lammasmaa kohti. Pumpun varsi oli vieläkin sen niskassa, ja se rätisi kiviä vasten kamalasti meluten niin että se olisi voinut peloittaa koko lauman mereen. Paimen tunsikin, että suuri onnettomuus oli lähellä, mutta hän oli voimaton sitä estämään. Hän oli liian kipeä seurataakseen apinaa, sentähden ontui hän hitaasti majaa kohti hautoen kosta ja haavojaan.

IV LUKU.

Kolme päivää apinan hirttämisen jälkeen ei se lähestynyt paimenta eikä majaa. Apina on tunteikas olento. On jo tarpeeksi joutua hirteen roikkumaan ja miltei menettää henkensä, mutta saada jättiläiskäärme kaulansa ympäri ja punapuutanko niskaansa on enemmän kuin mitä kukaan itseään kunnioittava eläin voi kestää. Senvuoksi kulutti Vekkuli kokonaan päivänsä lampaitten kaitsemiseen. Kolme päivää se paimensi laumaa pumpunvarsi erinomaisen hyvänä apunaan. Ei ollut edes ruohoakaan lauman pureskeltavana koko aikana. Pitkää, mielettöntä pakoa oli jatkunut yötä ja päivää. Lampaat kuolivat nälkään. Vanha lamma horjui lopen uupuneena. Koko lauma oli tuhon oma. Todellakaan ei saarella ollut naulaakaan vettä lampaanlihaa hirmuhallituksen päätyttyä.

Miksi ei paimen pannut tikkuakaan ristiin sen hyväksi? Siksi että hänellä oli paljon tärkeämpää tehtävää näinä kolmena päivänä, kuten saamme nähdä. Kun paimenen vaimo meni alas kaivolle sinä aamuna noutamaan vettä puuroa varten, huomasi

Kaikki oli valmista.

hän kaivon olevan raunioina. Hän tuli takaisin ilmoittamaan uutisen paimenelle väittäen salaman lyöneen siihen. Paimen varoi ilmaisemasta mitään, vaan pujahti heti synkkänä ulos tarkastaakseen vielä kerran hävitystä. Se oli suurempi kuin mitä hän oli luullutkaan. Pumpun täytyi olla sekä ilma- että vesitiiviin, mutta tämä pumppu oli rikki, monesta kohdin aivan särkynyt. Ei ollut juoma- eikä puurovettä ennenkuin putki oli korjattu. Senvuoksi oli paimen koko tämän päivän korjaillut ja hakkailut, liimannut ja sitonut. Koko seuraavan päivän teki hän samaa. Hän ei saanut syötävää eikä juotavaa, ei kukaan saanut syötävää eikä juotavaa. Lapsi parat olivat pysyneet elossa yhden ainoan vadillisen avulla, se oli ollut sattumalta huoneessa, mutta nyt juuri oli tämä loppunut ja he itkivät nälästä. Jos tosiaankin tätä janoa ja nälänhätää olisi kestänyt muutaman päivän kauemmin, olisi saari varmaankin jäänyt »asumattomaksi,» niinkuin se oli karttaan merkittykin.

Neljännän päivän aamuna oli pumppu korjattu; ja oli se taas veden ja ilman pitävä. Siitä puuttui vain kädensija. Ei auttanut muu kuin koettaa saada Vekkuli kiinni, sillä saarella ei ollut mitään muuta, mistä saada kädensija. Mutta juuri silloin ei Vekkuli tahtonut joutua kiinni. Se istui sillä hetkellä oven kynnyksellä katsellen pumpun ympärillä olevaa ryhmää. Kaikkien ollessa ulkona oli se käyttänyt tilaisuutta hyväkseen saadakseen kunnollisen aamiaisen — koko jauhohinkalon sisällyksen — ja nautti juuri lepo hetkestä ennen sodan uudistumista. Paimen oli yhdellä harppauksella sen vieressä, mutta oi voi! Vekkulin kaulassa ei ollutkaan hänen etsimäänsä. Kulunut köydenpätkä riippui siinä, mutta pumpunvarsi oli mennyt matkojaan. Kesti kauemmin kuin kaksi päivää ennenkuin se löytyi. Jokainen saaren kolkka oli tarkasti tutkittu. Vieläpä nuorinta edellisenkin lapsen oli täytyntä ottaa osaa etsimiseen. Yötä ja päivää olivat kaikki työssä; ja vihdoinkin viimeinkin oli paimenen vaimo löytänyt sen kanin kuopasta. Koko

Hän otti apinan ja kiven ja viskasi ne kallion yli.

tänä aikana ei kukaan joutanut tappamaan Vekkulia. Mutta seitsemäntenä päivänä nousi paimen ylös murhanhimo silmissä. Apinaa ei voitu ampua eikä hirttää; jäi siis jäljelle vain hukuttaminen. Siksi satoi hän ison kiven apinan kaulaan ja talutti sen suuren, mereen pistävän kallion reunalle.

Sata jalkaa alapuolella päilyi meri peilikirkkaana ja hakiesaan syvää kohtaa näki paimen suurten merikasvien ja vuokkojen sekä hyytelökalojen kelluvan liikkumattomina kristallinkirkkaassa vedessä. Sitten otti hän apinan ja kiven suuriin kouriinsa, tutki nopeasti solmun ja viskasi sen äkkiä kallion yli.

Paimen olisi nyt paljon mieluummin vetäytynyt pois näytämöltä. Mutta hän ei uskaltanut. Hän ei voinut luottaa tähän apinaan. Paimen tahtoi perheensä ja itsensä vuoksi saada varmuuden sen kuolemasta. Senvuoksi tirkisti hän yli kallion ja näki meren pärskyvän ja vartioi väreilyn selkeämistä siksi kunnes jokainen raakku näkyi pohjassa. Aivan varmaan oli Vekkuli siellä alhaalla tähtikalojen seassa lujasti kiinnitettyä sinne hautakivineen pätkä hyvää köyttä ankkuriketjunaan. Ensimmäisen kerran sen jälkeen kuin Vekkuli oli astunut saarelle, hengitti paimen nyt vapaasti. Sitten kulki hän hitaasti takaisin kotiin ja kertoi tarinan Vekkulin lopusta.

Ei ollut vielä keskiyökään kun Vekkuli tuli takaisin. Selvähän oli, että Vekkuli tulisi takaisin, että nuora irtautuisi kivistä tai katkeisi tai puraisisi sen suuri kala poikki tai jotakin tapahtuisi, ja vaikkapa mitään tällaista ei olisi sattunutkaan, aivan varmaa on, että puolenyön aikaan Vekkuli kiipesi ylös majalle. Ehkäpä minun pitäisi sanoa hänen tulleen alas, sillä se tuli tapansa mukaan sisään savupiipusta. Mutta vasta seuraavassa luvussa kerrotaan mitä tietä tuo kummallinen eläin pelastui vesihaudastaan.

V LUKU.

Jos paimen olisi hetkeäkään kauemmin seisonut kallion reunalla katselemissa, olisi hän nähnyt hullunkurisen ilveilyn. Jokainen koulupoika tietää, että kivi on kevyempi vedessä kuin ilmassa. On mahdotonta sanoa, kuinka apina tiesi sen, vai tiesikö se sitä ollenkaan, mutta hän toimi kuin filosofi. Sillä sensijaan, että olisi jättäytynyt kohtalonsa valtaan, se kumartui alas ja tarttui kiveen, joka sitä pidätti tuolla vesihaudassa, ja käveli tyynesti eteenpäin pohjaa pitkin rantaan päin. Suurin ponnistuksin sai se sitten vähitellen kiven siirretyksi puolittain vedessä olevan kallion reunalle, mutta nyt sen ollessa pois vedestä oli se liian raskas nostaa, ja Vekkuli oli suuresti hämmennyksissään matalassa vedessä, ihmetellen kuinka hän pääsisi tästä uudesta pulasta. Ei näyttänyt olevan muuta keinoa kuin käydä hampain kiinni köyteen ja tunnin ajan ponnisteli Vekkuli uutterasti köyden kimpussa, mutta melkein tuloksetta. Uurastettuaan vielä toisen tunnin teki apina hirveän keksinnön. Kun hän alkoi työn, ulottui vesi ainoastaan polviin saakka. Vähän ajan kuluttua ulottui se jo kaulaan asti, ja Vekkulin mielestä oli selvää, että jos kallion reuna vajois tällä tavoin, kuuluisi hän pian kuolleitten apinoitten joukkoon. Vekkuli mietti, hän oli selvillä kaikista merta koskevista seikoista, mutta siinä vieraassa meressä, jossa hän oli elänyt lähetyssaarnaajan kanssa, ei ollut luodetta ja vuoksea, ja tämä hiljainen vedenousu häiritsi sangen pahasti hänen sielunrauhaansa. Mutta suureksi ilokseen huomasi apina kuitenkin, että hän jaksoi taas kantaa kiveä, joka nyt oli kokonaan veden alla. Apina vieritti sitä pitkin reunaa, kunnes vesi oli liian matalaa, jotta sitä olisi voinut liikuttaa kauemmaksi. Juuri yläpuolella tätä kärkeä oli toinen reuna korkealla ja kuivana nousueden rajan yläpuolella, ja nuora oli juuri tarpeeksi pitkä, jotta apina sen avulla voi päästä sinne ja ravistella itsensä kuivaksi auringossa.

Juuri tämä ravisteleminen antoi Vekkulille aiheen keksintöön, jonka kuka hyvänsä meistä olisi tehnyt ilman muuta, mutta joka apinalle oli todellinen neronleimaus. Vekkuli huomasi, että juuri se osa nuuraa, jota hän oli jyrsinyt, oli kallion reunan terävää syrjää vasten, ja että hieroontuneita säikeitä oli jakautunut hänen ravistellessaan itseänsä. Kallionreuna oli todellinen veitsi ja kauan aikaa vakavasti hangattuaan sekä monesti levättyään huomasi Vekkuli kolmen tai neljän säikeen erottavan itsensä vapaudesta. Oli melkein puoliyö viimeisen säikeen katketessa, ja muutaman minuutin kuluttua oli urhea apina ryöminyt kalliolle ja seisoi vielä kerran pyövelinsä huoneen ovella.

Pelkään, että olisitte yhtä ihmeissänne kuin Vekkuli oli hämmästyttävästä havainnosta, jonka hän teki sinne tultuaan. Maja oli tulessa! Muistattehan, ettei paimenen mökissä ollut moniin päiviin ollut yhtään ruokaa. Mutta tänä päivänä oli perhe juhlallisesti juhlinut pumpun korjausta suurin kestein ja pesuin. Sellaista tulta ei ollut loistanut liedessä vuosiin ja pimeän tultua lensivät punaiset kipinät ilmaan putoillen vaarallisena rankkasateena kuivalle olkikatolle. Tuuli vielä lisäksi nousi illansuussa ja lietsoi eräässä turpeessa kytevän kipinän tuleen, ja Vekkulin saapuessa paikalle oli vähintäinkin jo puolet katosta ilmiliesissä. Mutta Vekkuli oli nälissään tämän päivän seikkailujen jälkeen ja koska savupiipun ympärystä ei ollut vielä syttynyt tuleen, hyppäsi se katolle ja alas keittiöön yhdellä harppauksella. Nuorimman lapsen kätkyt oli kuten ennenkin aivan uunin vieressä, ja apinan oli varmaankin ohimennessään täytynyt koskea siihen hännällään, sillä lapsi rupesi äkkiä parkumaan, se kaikui kautta koko talon ja herätti samassa paimenen. Tuo kelpo mies ei herännyt minuuttiakaan liian aikaiseen. Jos apina olisi saapunut perille viisi minuuttia myöhempään, olisi koko perhe ollut tuhon oma. Savu oli jo täyttänyt toisen huoneen ja suurina pilvinä tunkeutui jo toiseenkin keittiön ovesta. Kuten ukkosensalaman iskentää, katsoi paimen

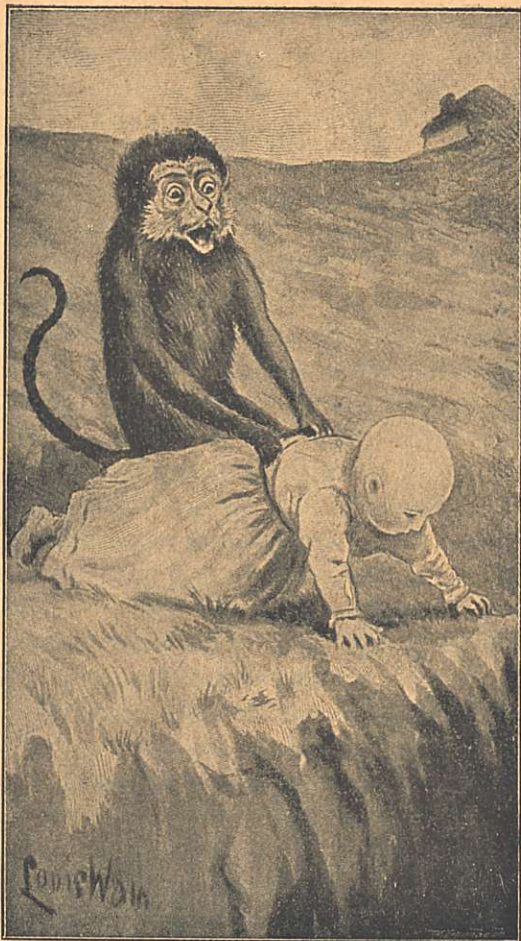
Kantaen kiveä se käveli tyyneästi pohjaa pitkin rantaan päin.

yövirtijaa, joka oli herättänyt hänet niin sopivalla hetkellä, — ja joka juuri istui tavallisella valtaistuimellaan jauhotynnyrillä, kiivaasti aivastaen savusta, ja ihmetellen, eikö olisi ollut parempi jäädä mereen. — Sitten syöksyi paimen ovea kohti pelastaakseen molemmat vanhemmat lapsensa, jotka nukkuivat palavassa huoneessa. Ottaen nämä käsivarrelleen kantoi hän heidät suojaiseen paikkaan ulkoilmaan ja sitten haki vaimonsa ja toiset lapset. Vekkuli seurasi hänen kantapäällään; ja vähän sen jälkeen seisoj pelastettu perhe vapisten avuttomasti katsellen liekkejä. Pian katto romahti alas ja aamulla olivat ainoastaan jotkut hiiltyneet kattohirret muistona paimenen majasta.

Paikalla, missä paimenen maja oli palannut, on nyt komea majakka. Se rakennettiin muutamia kuukausia tulipalon jälkeen, ja siinä on kolme majakanvirtijaa, joista yhtenä on paimen. Toinen virtija on mies, joka mielellään kertoo merijuttuja väittäen muinoin olleensa Vulcan-nimisen laivan perämiehenä. Kolmas majakanvirtija on nelijalkainen, Vekkuli nimeltään. Hän ja paimen ovat omituisesti kiintyneet toisiinsa. Luullaan jonkin tapahtuman liittäneen heidät yhteen, mutta paimen ei koskaan puhu paljon. Kysyttäessä onko totta, ettei apinaa voida tappaa, hän aina vastaa: »Kyllä, mutta senvuoksi ei se ole elossa.» Ainoastaan erään kerran tiedettiin paimenen lisänneen jotakin tähän huomautukseen. Se tapahtui muutamana iltana, jolloin Vekkuli oli pitänyt kiinni nuorimmaisen selästä — tämä oli juuri oppinut konttaamaan — jottei se pääsisi putoamaan kalliolta alas. Sentähden hymyili paimen heittäessään Vekkulille täyden pussillisen pähkinöitä sanoen: »Tämä apina ei voi kuolla — eikä se anna muidenkaan kuolla.»

Vekkuli piti kiinni lapsen selästä.

TARRIAINEN

I LUKU.

Oletan, että ajattelette apinan jo aikoja sitten kuolleen, saman apinan, josta kerroin teille. Mutta luulen sen yhä olevan elossa. Ainakin olen jotenkin varma, että apina, josta juuri aion kertoa teille, on sama, vaikken olekaan siitä aivan varma. Ensiksikin oli tämä uusi apina aivan Vekkulin näköinen ja toisekseen, tätäkään apinaa ei voitu tappa. Enkä ole koskaan kuullut puhuttavan kuin Vekkuli-nimisestä apinasta, jota ei voitu tappa.

Toinen seikka, mikä saattaa minut arvelemaan, että tämä apina olisi sama kuin Vekkuli, on se, että Vekkuli katosi saarelta, missä sen viimeksi tapasimme. Ei kukaan tiedä, miten se tapahtui, mutta oli tämä katoaminen sattunut samoihin aikoihin kuin tapaukset, joista aion kertoa. Eräänä aamuna astui maihin laivamiehiä vesitynnyriään täyttämään samaan saareen, missä Vekkuli asui majakanvartijan kanssa. Majakanvartija oli heille ystävällinen, sillä he olivat ulkomaalaisia, ja näytti heille koko majakan. Päästyään huippuun näkivät he apinan, joka puhdisti lamppua kuin ihminen ainakin. Merimiehet olivat suuresti hämmästyneitä, ja eräs heistä, joka osasi puhua englantia, tahtoi ostaa Vekkulin kahdella punnalla. Kun majakanvartija kuuli tämän, oli hän sangen vihoissaan ja käski heidät kaikki alas. Tästä suuttuivat taas miehet vuorostaan, sillä he eivät voineet ymmärtää, miksi majakanvartija piti apinasta, ja sanoivat, etteivät unhoittaisi majakanvartijan solvanneen heitä. Eihän hän tosin ollut loukannut heitä ollenkaan, mutta vieraat merimiehet ovat toisinaan kiiivasluontoisia, ja nämä miehet olivat maasta,

missä helposti loukkaannutaan. Merimiehet kuluttivat koko päivän rannalla, koska tuuli oli vastainen, mutta ei kukaan nähnyt heidän astuvan sisään majakkaan. Seuraavana aamuna oli näiden komean märssyn huippu ainoa, mitä majakanvartija näki. Eikä paimen tämän jälkeen nähnyt vilahdustakaan apinasta, jota ei voitu tappaakaan, viikon, yön ja päivän etsinnänkään jälkeen.

II LUKU.

Kullankaivaja Donald Mac Alsh Silver Creekista Californiasta ollessaan sattumalta San Franciscossa, luki eräänä aamuna seuraavan palan San Francisco Heraldista:

Merkillinen merijuttu. — Mermaidin kapteeni J. E. Dawkins, joka on juuri saapunut satamaamme Liverpoolista, kertoo erään omituisen tapahtuman. Noin kymmenen päivää sitten laivan juuri lähdettyä kotisatamasta huomasi tähystäjä merellä esineen, jota hän luuli suureksi merikäärmeeksi, mutta joka lähemmin tutkittaessa havaittiin laivahylyksi. Paikkaa lähestyttäessä huomattiin siellä elävä olento, joka näytti pieneltä pojalta, ja joka ilmeisesti vielä oli elossa, sillä se tuntui pitävän kiinni taittuneesta maston jäännöksestä. Kiireesti irroitettiin pieni vene laivamiesten tehdessä merkkejä pojalle, että hän oli pelastettu. Epävarmuutta kesti noin puoli tuntia, silloin palasi venhe tuoden mukanaan sen ihmeellisen tiedon, ettei nähty olento ollutkaan poika vaan apina. Näyttäytyi hyödyttömäksi etsiä ihmisruumiita, ja luultavaa on, että suuri haaksirikko on tapahtunut. Ei tiedetä, mistä maasta laiva on ollut. Ainoana ohjeena siitä ovat kirjaimet »vorni» eräässä hylynosassa, mistä ilmeisesti voi muodostaa pelastusvenheen keulan. Mahdollisesti ovat nämä kirjaimet italiankielisestä sanasta »Livorni» jonka sataman laivaluettelo parhaillaan tutkitaan.

Tässä uutisessa ei Donaldin mieltä — häntä kutsuttiin yleisesti Isoksi Donaldiksi — suinkaan kiinnittänyt apina, vaan Mermaidin saapuminen. Sillä kapteeni oli hänen ystävänsä ja oli tuonut hänelle tässä laivassa muutamia työkaluja kotoa. Vaikka »Iso Donald» oli nyt kullankaivaja, oli hän jo aivan poikana lähtenyt Scotlannista. Hänen isänsä oli pieni farmari Skyessä, ja tämän varhain kuoltua muutti perhe Amerikkaan. Koska Donald oli tullut San Franciscoon juuri noita työkaluja hakemaan, meni hän heti satamaan, ja Mermaidin löydettyään astui laivaan. Kun ei kannella ollut ketään näkyvässä, istui Donald köysikasalle odottamaan. Tuskin oli hän ollut siinä kolmeakaan minuuttia, kun takkuinen pää ja kaksi kiiltävää silmää äkkiä työntyivät esille luukusta, ja täysikasvuinen apina hypähti hänen eteensä tuijottaen häntä vasten naamaa. Tämän näyn pahasti säikähdyttämänä komensi Donald elukan menemään tiehensä, mutta juuri hänen tätä sanoessaan juoksi apina hänen taakseen ja kiersi pitkät, karvaiset käsivartensa Donaldin kaulaan. Kullankaivaja ravisteli sitä peloissaan ja koetti juosta rannalle, mutta apina seurasi iloisesti hyppien hänen ympärillään ja ajaen häntä takaa pitkin satamaa. Pian Donald kuitenkin huomasi, ettei apina tarkoittanut mitään pahaa, ja muutamia päiviä myöhemmin keksi hän, mistä tuo äkillinen kiintymys vieraaseen johtui. Kapteeni kertoi hänelle, ettei apina tiettävästi milloinkaan ennen ollut käyttäytynyt sillätavoin. Donald muisti, että äkisti puhuessaan apinalle hän oli käyttänyt keltinkieltä. Luulen, että hänen säikähtäessään tuo poikuus-
aikojen kieli oli tullut hänen huulilleen, ja vaistomaisesti käytti hän sanoja: »Imich air falbh», mikä merkitsee: »Mene pois». Donaldin huomio kiintyi tähän seikkaan sen johdosta, että milloin hyvänsä hän myöhemmin käytti ylämaan murretta, apina silminnähtävästi ilostui. Tämän omituisuuden voi kullankaivaja selittää ainoastaan siten, että apina aikaisemmin oli kuulunut jollekulle keltinkieltä puhuvalle henkilölle — selitys, jota

Apinan pelastus.

ihmiset yleensä nauravat. Siitä huolimatta pysyi kullankaivaja väitteessään, että apina ymmärsi kelttiä, ja hän puhui harvoin sille mitään muuta kieltä. Luonnollisesti sanovat ihmiset, että Donald aivan yksinkertaisesti tahtoi näyttää osaavansa kahta kieltä. En tiedä, ostiko kullankaivaja apinan, vai antoiko kapteeni sen hänelle, tai karkasiko se, mutta varmaa on, että tästä lähtien se kuului Donaldille. Kun hän jätti laivan työkaluineen, seurasi apina mukana juosten koko tien hänen kintereillään kuin koira kunnes hän pääsi asuntoonsa. Kun kullankaivaja meni huoneeseen ja sulki ovensa, jäi apina ulkopuolelle. Kymmenen minuuttia sen ilmestymisen jälkeen olivat kaikki San Franciscon pojat kerääntyneet tälle kadulle. Heitä oli tungokseen asti oven ympärillä, niin että liikenne miltei senvuoksi pysähtyi; ja poliisin täytyi tulla paikalle. Tämä oli melkolailla vihoissaan huomattessaan, että vain apina esitti voimisteluharjoituksia ovenkolkuttimessa. Soittaen rajusti kelloa määräsi hän Donaldin päästämään sisään apinansa. Tämä vastasi lempeästi, ettei ollut apinasta vastuussa, mutta poliisi sanoi, että hänet haastettaisiin oikeuteen »liikenteen sulkemisesta ja rauhan rikkomisesta», jollei hän ottaisi vierastaan vastaan. Sipsipä oli Donaldin alistuttava, sillä hän näki, ettei San Francisossa olisi rauhaa ennenkuin tuo itsepäinen elukka olisi saanut tahtonsa täytetyksi ja olisi onnellisesti oven sisäpuolella. Sinä yönä oli Donaldilla vakava keskustelu apinan kanssa tämän istuessa suorana tuolillaan ilallispöydässä. Hän sanoi sille, että jos se käyttäytyisi siivosti, ottaisi hän sen mukaansa kalliovuorille kultaa kaivamaan. Apina näytti ymmärtävän, sillä se laski alas juustomöhkäleen, jota se parhailtaan söi, hyppäsi tuoliltaan ja painautui Ison Donaldin kylkeen. Vain yksi tapaus sattui enää tänä yönä: Donald antoi apinalle nimen. Hän risti sen »Tarriaiseksi» — koska se oli takertunut häneen kiinni.

Apina esitti voimisteluharjoituksia.

III LUKU.

Seuraavana aamuna lähtivät Donald ja Tarriainen San Franciscosta varhain aamujunalla matkalleen Silver Creekiin. Apinan ilmestyminen rautatievaunuun tuotti paljon hauskuutta matkustajille, ja Donald oli ollut helisemässä vastatessaan kaikkiin kysymyksiin, kuten oliko se kuulunut hänen isoisänisälleen vai posetiivinsoittajalle. Pila herkesi pian konduktöörin astuessa vaunuun. Tämä vaati Tarriaiselta pilettiä, ja kun sitä ei ollut, sukeutui kiivas sananvaihto maksusta. Donald sanoi maksavansa ainoastaan siinä tapauksessa, että konduktööri näyttäisi taksakirjasta hänelle apinan kuljetusmaksun. Koska ei oltu mainittu mitään apinan matkasta, kieltäytyi Donald maksamasta centtiäkään, jolloin konduktööri meni pois luvaten juhlallisesti työntää Tarriaisen pois junasta seuraavalla asemalla. Sille saavuttaessa olivat Donald ja apina toisiinsa painautuneina nurkassa, jälkimäinen lujasti puristautuneena suuren kullankaivajan käsivarsiin, ja nähtyään tilanteen päätti konduktööri odottaa soveliaampaa aikaa.

Ja sopiva hetki tuli. Oli oikea hellepäivä vieläpä Californiankin ilmastoon nähden, ja myöhään illansuussa nukahti Donald. Hänen käsivartensa olivat yhä kiertyneenä apinan ympäri eikä konduktööri olisi koskaan onnistunut aikeessaan, jollei sattuma olisi tullut hänen avukseen. Junan lähestyessä tärkeätä asemaa oli joka matkalipusta otettava osa pois. Amerikassa on rautatiepiletti toisinaan puoli yardia pitkä, ja siitä reväistään palanen aina silloin tällöin. Mukavuuden vuoksi on kullankaivajilla, paimenilla ja muilla tapana pitää pilettiään suurten, leveälieristen huopahattujensa nauhassa, ja Donaldin piletteä oli tällaisessa mukavassa paikassa konduktöörin astuessa sisään. Tämä sieppasi sen hatusta reväistäkseen palasen, kun apina luullen hänen aikovan varastaa hyppäsi miehen kimppeeseen ja iski hampaansa hänen ranteeseensa. Kiljahtaen tus-

Tarriainen iski hampaansa konduktöörin ranteeseen.

kasta tarttui konduktööri hyökkääjän kurkkuun, ja ennenkuin Donald saattoi tulla avuksi, heitti hänet ulos ikkunasta. Tie teki juuri mutkan ja juna syöksyi 30 penikulman vauhdilla tunnissa, ja kun Donald ojensi päätään nähdäkseen, mihin Tarriainen oli pudonnut, oli hänellä tuskin toivoa nähdä sitä enää koskaan. Kaksi minuuttia tuijotti kullankaivaja paikkaa, joka jäi yhä kauemmaksi, sitten kääntyi hän ympäri ja paiskasi sanaakaan sanomatta konduktöörin permantoon.

IV LUKU.

Junan saapuessa asemalle noin tuntia myöhemmin meni Donald ravintolahuoneeseen juomaan kupin kaakaota vahvistaakseen hermojaan. Hän oli juuri istumaisillaan paikalleen vaunussa, kun hän huomasi ihmisjoukon asemasillalla vastapäätä junan loppupäässä olevaa jarruvaunua. Suunnatessaan askeleensa paikkaa kohden ja katsoessaan ryhmän päitten yli, oli hänen hämmästyksensä suuri, sillä hän näki Tarriaisen istuvan koneistolla ja katsovan Donaldiin täysin rauhallisesti. Toisella kourallaan piti se kiinni rautatangosta, toisella raappi päätään; ja paitsi toisessa kyljessä olevaa tahraa näytti apina täysin vahingoittumattomalta seikkailustaan huolimatta. Muutamat Donaldin keltiksi lausumat sanat panivat sen hypähtämään orreltaan kansanjoukon päitten yli Donaldin syliin, ja hetken kuluttua olivat oudot ystävät jälleen matkaansa jatkamassa, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Junaan oli juuri tullut uusi konduktööri ja Donald hieroi ystävyttä hänen kanssaan, kertomalla koko seikkailun, niin että he saivat olla lopun matkaa rauhassa. Noin puolen yön tienoissa pääsivät nuo kaksi pääteasemalleen, missä viettivät yön, ja aamunsarastaessa istuivat he Silver

Creekiin meneviin vaunuihin. Donaldin tupa oli Silver Cree-
kistä noin kahdenkymmenen penikulman päässä. Sinne oli
mentävä pitkin jalkapolkua vuorten yli, ja kokonaisen päivän
ankarasti ponnisteltuaan saapuivat he perille.

V LUKU.

Kuljettuaan pitkän matkan yli vuorten pääsi Donald Silver
Creekissä olevaan mata'aan majaan. Mutta Donaldin vaimo ei
ottanut apinaa vastaan aivan yhtä ystävällisesti. Ainoa lem-
mikkieläin, jonka heidän lapsensa joskus olivat nähneet, oli
kuguaarin poikanen. Sen oli kullankaivaja eräänä päivänä pe-
lastanut virrasta, johon se oli ollut hukkumaisillaan. Donald
oli luullut sitä joksikin uudenlaiseksi kissanpoikaseksi, eikä
ollut kulunut viikkoakaan, kun se jo hyppäsi hänen pienen
tyttärensä kimppuun ja iski kyntensä tämän niskaan, ilmaisten
täten, millaisen lelu Donald oli tuonut perheelleen — kugu-
aari on vuorten leijona —. Senvuoksi epäili Donaldin vaimo
kaikkia lemmikkejä, ja apinan nähdessään oli hän varma sita,
että sekin oli leijona eikä tahtonut päästää sitä lainkaan ovesta
sisään. Mutta Tarriainen tiesi toisenkin tien taloon kuin oven,
ja lopulta oli se hyväksytty lailliseksi perheenjäseneksi siitä
yksinkertaisesta syystä, ettei sitä voitu karkoittaa. Uusi vieras
tuotti sängen vähän haittaa kenellekään. Enimmäkseen kulki
se päivisin Donaldin kanssa kaivoksella. Se seurasi kullankai-
vajaa tämän mennessä työhön aamulla hyppien hänen ympäril-
lään kunnes tultiin kotiin aterialle. Ja sängen pian sattui ta-
paus, mikä kokonaan lepytti Donaldin vaimon outoa vierasta
kohtaan. Donaldin kultakaivos oli huono. Hänen täytyi
tehdä varsin ankarasti työtä saadakseen tuota kallisarvoista pölyä,
jotta voi elättää perheensä, mutta hänen intoaan piti yllä ali-

tuinen toivo siitä, että hän vielä löytäisi rikkaamman suonen ja laskisi perustan varallisuudelleen. Kultaa saatiin siten, että otettiin santaa ja soraa joen äyräältä ja pestiin se pannussa puhtaaksi, niin että kevyemmät osaset erottuivat veden mukana pois jättäen kiiltävät kultabiukkaset pohjalle. Joskus kului viikkokin kaivajan saamatta enempää kuin sormustimellisen kultaa, mutta silloin tällöin löysi hän jonkun herneenkokoisen möhkäleen. Eräänä päivänä sattui onnenpotkaus Donaldin ollessa juuri sangen apealla mielellä. Hän oli ollut erittäin alakuloinen sinä päivänä, sillä kultaa ei ollut lainkaan löytynyt hänen vaivojansa palkkijoksi sillä viikolla, ja perheen oli täytynyt lainata rahaa sekä jauhoihin että vaatteisiin. Mutta apinaa sai hän kiittää siitä, että voi mennä kotiin vaimonsa luo muassaan suurempi kultapala kuin mitä laaksossa oli nähty moneen vuoteen. Tarriainen oli kirmannut kuten tavallisesti sorakasalla, sen kypälät olivat irrottaneet muutamia kiviä, ja näitten vierissä alas oli Tarriainen varmaankin kiinnittänyt huomionsa suuren möhkäleen keltaiseen kimallukseen, sillä samassa tuokiossa oli se nostanut sen maasta ja asettanut häntäänsä heiluttaen Donaldin jalkojen juureen. Kullankaivaja miltei itki ilosta ja ottaen Tarriaisen syliinsä ikäänkuin se olisi ollut pieni lapsi, kiirehti kotiin ilmoittamaan onnellisesta löydöstä. Sinä yönä oli perheellä suuri juhla ja Tarriaisen malja juotiin väkevimmässä teessä, mitä kaivosmökissä voitiin valmistaa. Olisivatpa he tienneet, mitä pian tapahtuisi, eivät he ehkä olisi nukkuneet aivan näin rauhallisesti.

Kultapala.

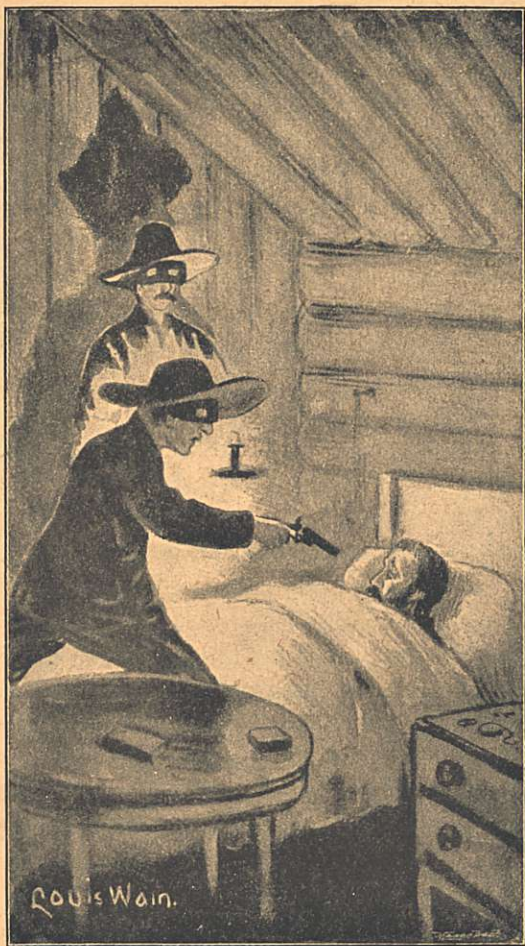
VI LUKU.

Oli toinen yö siitä, kun onnenpyörä oli saanut tuon odottamattoman käänteeseen. Donaldin vaimo oli niin ylpeä kultapalasta, ettei hän voinut pitää uutista omina tietoinaan vaikka Donald oli varottanut häntä kertomasta siitä kenellekään. Hän uskoi onnenpotkauksen toisen kullankaivajan vaimolle, joka asui muutaman sadan yardin päässä. Tämä arvon nainen kertoi uutisen toiselle, ja kahdenkymmenenneljän tunnin kuluttua oli huhu Donaldin löydöstä levinnyt kyläkunnan laidasta laitaan. Muualla maailmassa ei tällä seikalla olisi mitään merkitystä, mutta kaivosalueella asuu kaikenlaisia rikoksellisia ihmisiä ja seikkailijoita. Näiden joukossa oli muutamia heittiöitä, joiden elinkeinona oli hankkia kultaa jollakin muulla tavalla kuin työnteolla. Kaksi tällaista veljestä, jotka elivät perheineen alempana laaksossa, päätti anastaa itselleen Donaldin kultamöhkäleen. Mustiksi naamioituina, revolveri kädessä tulivat he puolen yön aikaan kullankaivajan majalle. Perhe oli juuri vaipunut syvään uneen, ryövärit työnsivät hiljaa ikkunan auki ja astuivat huoneeseen, jossa Donald nukkui. Suunnaten ladattun revolverin hänen päätään kohti herätti toinen mies karkeasti hänet sanoen, että jos Donald liikahtaisi tai huutaisi, ampuisi hän tämän ja murhaisi jokaisen talon asukkaan. Donald tunsu liian hyvin kaivosalueen murhajutut vastustaakseen äkkinäistä hyökkäystä, ja vaikka ladattu revolveri oli hänen oman tyynynsä alla, huomasi hän vastustamisen turhaksi ja koetti hillitä itseänsä vaimonsa ja lastensa vuoksi.

»Tahdon tuon sinun pienen metallipalasi», sanoi ryöväri. Donald makasi aivan tyynenä. »Kuuletko sinä?» huudahti mies. »Tahdon tuon kullan.»

»Mutta etpä saa sitä», sanoi Donald rauhallisesti.

»Luulen hänen lähettäneen sen pankkiin», kuiskasi toinen mies. »Tapa hänet, jos hän on tehnyt sen.»

Ojensi revolverin hänen korvaansa kohti.

»Kas niin», jyrisi toinen, »voitko väittää, ettei kulta ole täällä?»

Donald ei vastannut. Jos hän olisi sanonut, ettei kulta ollut majassa, olisivat ryövärit aivan yksinkertaisesti luikkineet tiehensä, sillä tiedettiin, ettei Donald valehdellut milloinkaan. Vielä kerran kysyi ryöväri häneltä, mutta Donald oli ääneti. Se riitti. Jos kulta olisi viety pankkiin, olisi Donald varmaan myöntänyt sen. Toisen miehen seistessä revolveri ojennettuna Donaldin korvaa kohden toinen jatkoi huoneen tutkimista. Laatikot, lippaat ja astiahyllyt avattiin ja tarkastettiin nopeasti toinen toisensa jälkeen; jokainen nurkka noissa kahdessa huoneessa oli tarkoin etsitty; kaikki astiat olivat mullin mallin ja sokerirasia oli ruhjottu palasiksi, koska ryövärit olivat epäilleet kullan olleen siinä.

»Anna minun etsiä», sanoi revolveria pitävä mies, »vartioi sinä vanhaa karhua, ja saammepa nähdä enkö löydä sitä.»

Vielä kerran tutkittiin talo katosta lattiaan asti, ja ryöväri oli miltei jättämäisillään etsimisen, kun äkkiä muuan ajatus pälkähti hänen päähänsä. Uuninreunalla tikitti puinen amerikkalainen kello noin kaksi jalkaa korkealla maasta. Mies aukaisi kotelon laatikon ja haparoi sormillaan. Samassa yeti hän esiin kultamöhkäleen. Hän taivutti itseään tuon loistavan esineen puoleen voidakseen paremmin nähdä sen, ja sitten koetteli hän sen painoa kämmenellään nähdäkseen, minkäarvoinen se olisi. Kykenemättä hillitsemään uteliaisuuttaan liikahti toinen hohdetta kohti, kun toinen ehkäisi häntä vihaisesti buudahtaen ja käskien hänet takaisin uhrin ääreen jatkamaan vartioimista. Samassa olisi Donald jo saanut revolverinsa pois ja kulta olisi ollut pelastettu. Mutta katselipa tätä näytelmää joku muukin, jota varkaat tuskin olivat ottaneet lukuun. Tavallisella vuotellaan uunin vieressä istui Tarriainen. Ryöväri punnitsi kulta kädessään pyöritellen sitä ympäri ja tuijottaen siihen, kun kallisarvoisen metallin hohde sattui apinan silmään. Se

näytti pitävän tätä kultaa omanaan, sillä nopeana kuin salama kosketti se toisella karvaisella kourallaan ryövärin kättä ja kultaa ei näkynyt enää. Karkeasti kiroten hyökkäsi ryöväri Tarriaisen kimppuun ja löi sitä päähän viskaten sen huoneen toiseen päähän. Mutta ennenkuin tämä isku osui, oli jo ehtinyt sattua pari muutakin tapausta. Toisella kädellään suojellen itseään äkilliseltä hyökkäykseltä apina tarttui hyökkääjän kasvoihin repien mustan naamion niin että Donald heti tunsii miehen tulen hohteessa, toisella kädellään, jossa piti kultaa, apina nopeasti pisti kultapalan suuhunsa.

Ryövärin silmät seurasivat kuitenkin tätä viimeistä liikettä, ja hän otti Tarriaisen raa'asti käsiinsä alkaen kiskoa auki sen leukoja. Hän koetteli sen suuta, mutta kultapala ei ollut siellä. Hän ravisti tiedotonta ruumista pitämällä kiinni sen hännästä, mutta kultaa ei ilmestynyt. Hän otti apinan pään polviensa väliin ja tutki sen kurkkua, mutta kultaa ei näkynyt. Tosiasiaksi jäi, ettei sitä ollut siellä. Isku joka oli sattunut päähän, oli työntänyt sen kurkusta alas. Tarriainen oli niellyt kullan!

Mitä tehdä? Jos ryöväriellä olisi ollut veitsi taskussaan, olisi Tarriainen kuulunut kuolleisiin apinoihin kahden sekunnin kuluttua. Mutta hänen turhaan etsiessään veistä tuli Tarriainen tuntoihinsa ja rajusti tempautuen irti hypähti korkeimmalle hyllylle. Ryöväri ryhtyi ajamaan takaa. Sitten seurasi hullunkurisin metsästys, mitä milloinkaan on tapahtunut. Koska ryövärin kasvot olivat nyt paljaat (hän ei tiennyt Donaldin jo tunteneen hänet) ei hän uskaltanut kääntyä ympäri, ja hänen täytyi jatkaa metsästystään kääntämättä kertaakaan kasvojaan siihen suuntaan, missä Donald makasi, sillä seuruksella, että metsästys oli tulokseton, ja neljännestunnin kovan työn jälkeen luopui hän koko takaa-ajosta. Hän ei voinut tehdä enää muuta kuin koettaa estää Donaldia näkemästä häntä. Pikaisesti lähestyen vuodetta veti ryöväri peitteen Do-

naldin kasvoille, ja sanoi ampuvansa hänet, jos hän uskaltaisi liikahtaa. Kaiken varalta vielä oli kullankaivajan revolveri kiskottu piilostaan ja siiretty niin kauas, ettei hän voinut koskea siihen. Sitten ryhtyivät molemmat miehet pyydystämään apinaa nuoralla. Vaikka apina olikin nerokas, kykeni se tuskin vastustamaan kahta miestä, jotka tunnettuina hevosvarkaina olivat taitavia suopungin käyttäjiä, ja pian vedettiin apina häpeällisesti alas orreltaan ja pistettiin Donaldin tyynynpäällisestä solmittuun pussiin, joka heitettiin toisen miehen hartioille. Sitten toivottivat ryövärit julmasti hyvää yötä sekä marssivat ulos »rahakukkaroineen». Kun he olivat ovelta, huusi Donald heidän jälkeensä. »Hyvää yötä, lurjukset, ja muistakaa sanani, jos teette paha apinalle, saatte katua sitä koko elämänne.» Tämä hiukan pelästytti miehiä, sillä Tarriaisessa oli heidän mielestään jotakin kammottavaa, vaikkakaan he eivät sitä tunnustaneet toinen toiselleen. Joka tapauksessa — pelkäsivätpä he sitten apinaa tai kolkuttipa heidän omatuntonsa — kantoiivat he Tarriaisen koko pitkän matkan mukanaan kotiinsa keskustellen, kumman heistä piti tappaa se ja miten se oli tehtävä, sensijaan, että olisivat heti Donaldin majasta lähdettyään sen todella tehneet.

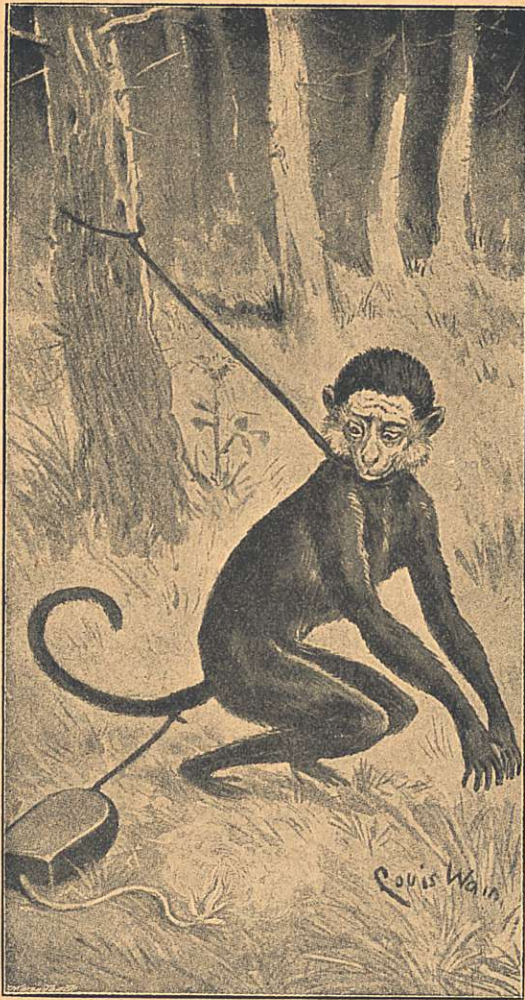
VII LUKU.

Päästyään kotiin söivät varkaat kiireesti aamiaisen jatkaen keskustelua kuinka »kukkaro oli avattava ja kulta saatava turvalliseen paikkaan». Apina oli onnettomuudeksi ponnistellut ulos tyynynpäällisestä heti miesten päästyä taloon ja ryövärin lapset ympäröivät sen samassa vaatien sen lemmikikseen. Miesten kertoessa, että se piti tapettaman, nuorin lapsista, niin suloinen pieni tyttö, ettei huono isäkään voinut olla häntä rakastamatta, puhkesti kyyneliin, ja pannen kätensä ryövärin kau-

laan pyysi ja rukoili tätä säästämään apinan henkeä ja sallimaan hänen leikkiä sen kanssa. Niin konnamainen kuin mies olikin, oli lapsella salaperäinen vaikutus häneen, ja vaikka ryöväri oli aikonut heti tappa Tarriaisen, päätti hän nyt, ettei lapsi saisi nähdä sitä, eikä saisi tietää hänen sitä tehneen. Sitäpaitsi tahtoi hän salata kylän asukkailta tekonsa, sillä Donald varmaankin tutkisi asiaa; niinpä tulivat ryövärit vähän aikaa keskusteltuaan siihen päätökseen, että Tarriainen oli tapettava salaa. Oli selvää, että jos he ampuisivat sen tai hukuttaisivat, tai iskisivät puukolla sen kuoliaaksi, niin lapset suuttuisivat, ja juttu varmaan kerrottaisiin näiden leikkikumppaneille tullen siten pian Donaldin perheen tietoon. Siis hautoivat he sangen pirullista suunnitelmaa. Ainoa tapa, millä Tarriaisen voi tappa niin ettei kukaan näkisi eikä kumpikaan heistä olisi läsnä tämän tapahtuessa, oli räjähdyttää hänet. Tällä surmaamistavalla oli toinenkin etu, jonka merkitystä kumpikaan ei mielellään tunnustanut, mutta joka todellisuudessa merkitsi enemmän kuin mikään muu, ja pani heidät ajattelemaan ruutia. Pohjaltaan olivat miehet pelkureita ja outo uhkaus, minkä Donald oli lausunut heidän jättäessään hänen talonsa, pelotti heitä tappamasta Tarriaista. Apina oli sangen salaperäinen olento. Heillä ei ollut milloinkaan ollut mitään tekemistä sellaisen elukan kanssa. Tarriaisen kasvoilla oli omituisen inhimillinen ilme ja sen kylmäverinen tappaminen tuntui miesmurhalta. Niinpä oli sopivinta käyttää ruutia ja he ryhtyivät heti valmistuksiin. Toisen miehen jäädessä keittiöön, jottei perheessä syntyisi epäluuloja, toinen työnnettyään taskuunsa pienen rasian kullankaivajan räjähdysainetta, kaksi jalkaa sytytyslankaa ja narunpalasen meni metsään teeskennellen kävelytävänsä apinaa. Niin pian kuin matala tiheikkö oli katseitten suojana, sitoi ryöväri apinan puunrunkoon. Sitten kiinnitti hän ruutirasian apinan häntään ja sytytti toisen pään. Heti kun hän näki, että sytytlanka oli kunnollisesti alkanut palaa ja punai-

nen liekki hitaasti hiipi ylöspäin, juoksi hän takaisin kotiin niin nopeasti kuin pääsi. Sillä välin oli toinen mies ottanut harmonikan hyllyltä ja soitteli nyt kaikin voimin estääkseen räjähdysten kuulumasta. Vaikka pyöveli olikin hengästynyt kotiin tultuaan, yhtyi hän remuten tanssiin, jonka lapset olivat alkaneet harmonikan ruvetessa soimaan, ja heti oli sellainen töminä ja kiljunta majassa, että se olisi voinut tukahduttaa maanjäristyksestäkin syntyvän äänen. Äkkiä tuli pelottava keskeytys. Avonaisesta ovesta hyppäsi apina sisään ja asettuen piirin keskelle yhtyi tanssiin. Sen niskasta kieppui nauhanpalanen, jonka pää oli palanut, mutta eniten nauratti lapsia pieni, apinan häntään sidottu tinarasia, joka kalisi aina sen kääntäessä ruumistaan ja näytti oudolta pieneltä hännänjatkolta. Se näytti palavan, sillä pieniä savupuuskaa nousi siitä ja sen pää hehkui punaisena. Tämän kummituksen näkeminen sai ryövärit hetkeksi huutamaan pelosta, mikä säikähdytti lapset aivan liikkumattomiksi. Miesten kasvot olivat kauhusta lyijynharmaat ja muutamia sekunteja kului kummankaan tulematta järkiinsä. Toinen mies tarttui kiivaasti lapsiin heittäen nämä sikin sokin viereeseen huoneeseen heidän parkuessaan tuskasta ja ihmetyksestä. Toinen, joka oli vastuunalainen teosta, näki, että huoneen voi pelastaa ainoastaan työntämällä Tarriaisen ulkopuolelle, ja ottaen Tarriaisen käsivarrelleen hän syöksyi ovelle. Niin nopea kuin tämä liike olikin ei se kuitenkaan ollut tarpeeksi nopea. Talossa-olijat kuulivat korvia huumaavan räjähdysten, talo tuli savua täyteen, oviaukossa oli pudonneita puita, ja miehen mustunut ruumis makasi voihkien hiiltyneitten jäännösten keskellä. Toinen ryöväri, heidän vaimonsa ja lapsensa olivat vahingoittumattomia. Mutta kun savun haihduttua oven luona olevaa ruumista oli tutkittu, oli kuin olisi henki siitä ollut lähtenyt. Viikkoja häilyi ryöväri elämän ja kuoleman välillä. Ei kuulu tähän tarinaan kertoa niistä tuskista, joita hän kärsi tai sielunhädästä, minkä hän kesti, taikka kertoa kuinka hän kuukau-

Kiinnitti ruutirasian apinan häntään.

sienkin jälkeen pelkäsi nousta vuoteestaan ja lähteä ulkoilmaan, koska hän ei milloinkaan enää näkisi auringonpaistetta tai kukkia sokeilla silmillään. Varmasti olivat Donaldin sanat toteutuneet. Vaikka kullankaivaja oli jo lähettänyt sanan lähimmälle poliisiasemalle ja ilmiantanut rikollisten miesten nimet, niin hän, kuultuaan edellisen illan tapahtumat, jätti asian sikseen. Jumalan rangaistus oli nopeampi kuin ihmisten.

VIII LUKU.

Myöhään illansuussa tuli apina vanhaan kotiinsa. Donald löysi sen maasta oven vierestä ruumis aivan ruhjoutuneena. Joten sitä tuskin tunsi. Olkoon ryövärin ansiota, että puolet oli kokonaan vanhingoittumattomana, mutta toinen puoli oli surullisen näköinen, ja pitkä, kiemurainen häntä, Tarriaisen paras koriste ja leikkikalu, oli juuresta katkennut. Eläinparka oli tainnoksissa, mutta oli selvää, että se oli maannut siinä tunnin tai kaksi suuressa tuskassa, sillä tien soran oli hän piessyt hajalleen. Donald oli suuresti liikutettu, hän nosti apinan käsi-varrelleen niin hellästi kuin olisi se ollut lapsi, asetti sen omaan vuoteeseensa ja satoi sen haavat. Kauan maattuaan se heräsi, ja Donald, joka oli istunut ääneti sen vieressä, kumartui ja antoi sen nuolla kasvojaan. Samassa avasi se suunsa, kullankaivaja hypähti tuoiltaan kuin ammuttuna. Sillä siellä, hampaittensa välissä säilytti apina kultapalasta.

Kallisarvoisin on Tarriainen.

Viisi vuotta on kulunut. Donald on Silver Creek Conty'n rikkain mies, ja hänen suurella kaivoksellaan työskentelee satoja miehiä. Hän asuu suuressa talossa, joka on komeasti kalustettu ja täynnä kallisarvoisia esineitä. Niitä hän näyttelee vierailleen, joita kokoontuu katsomaan hänen kaivostaan. Mutta kaikkein kallisarvoisin on Tarriainen, hännätön apina, ensimmäisen kultapalan löytäjä ja hänen onnensa perustaja, kuten hän sanoi jokaiselle. Sitten kertoo hän Tarriaisen löytäneen kultapalan, juttelee kuinka se varastettiin, ja kuinka Tarriainen toi sen takaisin, kertoo kuinka he molemmat Tarriaisen parannuttua menivät paikalle, josta suuri kultamöhkäle oli löydetty, ja etsivät etsimästä päästyäänkin löytäen möhkäleen toisensa jälkeen, kultaa kullan perästä, siksi kunnes muutamien kuukausien kuluttua Donaldin vuoteen alle oli piilotettu enemmän kultaa kuin oli tullut kaikista kaivoksista yhteensä siitä saakka kuin ensimmäinen oli löydetty. Sitten tuo kelpo mies sanoo sanan keltinkielellä, ja hännätön apina hyppää hänen käsivarrelleen hyväiltäväksi ja Donald pyytää vieraitaan lukemaan sen kaulassa olevasta kultaisesta nauhasta kirjoituksen:

Uskolliselle Tarriaiselle
hänen kiitolliselta
isännältään

Tehty ensimmäisestä kultapalasta — 2 p:nä elok. 1888.

SATUPIRTTI

Tämän erinomaisen hauskan lastenkirjajärjestyksen teoksista on vielä saatavissa:

Kultasydän, Selma Lagerlöfin satu. 20 p.

Intiaanien taru Hiawathasta. 50 p.

Leikkejä pienille lapsille, kokoelma laulu- y. m. leikkejä. 20 p.

Grimmin satuja. Kaksi vihkoa à 50 p.

Prinssi Keijujalka, Frances Hodgson Burnettin satu. 50 p.

Aladdin ja taikalamppu. 50 p.

Sindbadin merkilliset matkat. 50 p.

Vankihäkin kaliifi. 50 p.

.....

Muita lastenkirjoja:

Lukemisia lapsille, Topeliuksen verraton kirja. Eri taiteilijain kuvittama loistopainos, V. Tarkiaisen ja Valter Juvan suomentama. 2 osaa, yht. 37:—.

Sama teos, R. Koivun kuvittamana, I nidos sid. 4:50.

Salon pojat, Iivo Härkösen reipas kirja kolmen karjalaispojan puuhista. Sid. 2:50.

Tarinoita ja pieniä pilajuttuja, ranskalaisen Charles Wagnerin sydämellisen sukkelia ja samalla kasvattavia kertomuksia. Sid. 5:—.

Pikku Lallin maapallo, Mikael Sandin kertomus urhean pikkupojan ja hänen ketterän kissansa merkillisistä matkustuksista kaikissa maanosissa. Sid. 5:—

Peppelin päiväkirja, Barbra Ringin soma teos. Sid. 3 mk.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

Hinta 1 mk.